

<http://uard.bg>

New Knowledge Journal of Science

Списание за наука „Ново знание“

Academic Publishing House "Talent"
University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Академично издателство „Талант“
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

TOURISM IN THE EU

Krasimir Levkov

University of agribusiness and rural development

Key words:

*tourism
tourist flows
outbound tourism
inbound tourism
domestic tourism*

Abstract

The article presents the contemporary state of travel and tourism in the EU. The basic components of the system of the European tourism statistics are characterized. Tourism sector is analyzed on two levels – national and regional.

ТУРИЗМЪТ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Красимир Левков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите

Ключови думи:

*туризъм
туристически потоци
изходящ, входящ и
вътрешен туризъм*

Резюме

Статията представя съвременното състояние на туризма в ЕС. Характеризират се основните компоненти на системата на европейската туристическа статистика. Анализът на туристическия сектор се прави на две нива – национално и регионално.

1. Обща характеристика

Още от създаването на ЕС страните-членки възприемат и прилагат принципа на свободно придвижване на стоки, услуги, капитали и хора. Последното касае както свободната реализация на работната сила на европейския трудов пазар, така и премахването на визовия режим при туристическите пътувания между страните от Европейското икономическо пространство. От 2002 г. в страните от Евроразона функционира общата европейска валута – еврото, с което са обвързани националните валути на останалите страни-членки. Всичко това превръща ЕС в най-големия туристически пазар в света и придава на международния туризъм в него характеристики, близки по-скоро до тези на вътрешния туризъм. В Лисабонския договор от 2007 г. се предвижда специална компетентност на ЕС в областта на туризма и се допуска вземането на решения с

квалифицирано мнозинство. Целта е насърчаване на конкурентоспособността на туристическите предприятия и разширяване на възможностите за устойчиво развитие на туризма.

Туризмът е важен фактор за развитието на европейските региони. Изградената за целите на туризма инфраструктура допринася за местното развитие, а работните места, които се създават или запазват, могат да спомогнат за възстановяването на западащите индустриални или селски райони. Устойчивото развитие на туризма включва опазването на културното и природното наследство — от изкуството до местната кухня, или запазването на биологичното разнообразие. В последно време ролята, която туризмът играе както за предприятията, така и за гражданите, значително е нараснала. Според оценките на Европейската комисия туризмът генерира над 5% от БВП на ЕС. В сектора на обектите за туристическо

настаняване в ЕС са заети 2,4 млн. души, а общата заетост в целия туристически отрасъл на Съюза се оценява на 12-15 млн. души [2].

Системата на туристическата статистика в ЕС е определена в Директива 95/57/ЕО от 1995 г. Тя изисква от държавите-членки да представят редовно набор от съпоставими статистически данни за туризма. През 2011 г. Европейският парламент и Съветът на ЕС приеха нов Регламент (ЕС) № 692/2011 относно европейската статистика на туризма, който е в сила от референтната 2012 г. Статистическите данни за туризма в ЕС се състоят от два основни компонента:

1) **данни за капацитета и заетостта на обектите за колективно туристическо настаняване** и

2) **данни, свързани с търсенето на туристически услуги.**

Първият вид данни се събират чрез проучвания, попълвани от обектите за настаняване, а вторият - главно чрез проучвания сред пътуващите на гранични контролно-пропускателни пунктове или чрез проучвания сред домакинствата.

Статистическите данни за *капацитета на обектите за колективно туристическо настаняване* включват броя на обектите, броя на спалните помещения и легловата база. Тези статистически данни се представят по вид на обекта или по регион и се съставят на годишна база. Статистическите данни за *заетостта на обектите за колективно туристическо настаняване* се отнасят до броя на пристигащите в обектите и броя на туристическите нощувки на пребиваващите и непребиваващите лица. Освен това се съставят статистически данни за използването на легловата база.

Статистическите данни за *търсенето на туристически услуги* се отнасят до участието в туризма — т.е. броя на лицата, осъществили най-малко едно пътуване с най-малко четири нощувки през референтния период. Съставят се така също статистически данни за броя на осъществените туристически пътувания и броя на реализираните туристически нощувки по:

- държава на дестинация;
- месец на заминаване;

- продължителност на престоя;
- вид на организацията на пътуването;
- вид на използвания транспорт;
- вид на обектите за настаняване;
- разходи.

Данните могат да бъдат анализирани също по социално-демографски променливи, като възраст и пол; тези статистически данни се събират на тримесечна и на годишна база.

При проучванията в сферата на туризма се използват и **данни от други официални източници**. Тези данни включват:

- данни за заетостта в сектора на обектите за туристическо настаняване – от наблюдението на работната сила;
- данни за постъпленията и разходите, свързани с лични пътувания – от платежния баланс;
- статистически данни за транспорта (напр. въздушен пътнически транспорт);
- структурната бизнес статистика - може да се използва за получаване на допълнителна информация за туристическите потоци и за икономическите резултати на някои свързани с туризма сектори [2].

Настанителната база в ЕС включва над 200 хил. хотела и други подобни места за настаняване. Има и над 270 хил. други обекти за колективно туристическо настаняване (като къмпинги и курортни квартири). Хотелите и другите места за настаняване разполагат с леглова база от над 12,6 млн. легла, почти половината от които са съсредоточени в три държави членки: Италия (2,3 млн.), Испания (1,8 млн.) и Германия (1,7 млн) [2].

Табл. 1 представя някои основни данни за **туристическите пътувания** на гражданите на страните от ЕС. През 2012 г. са осъществени общо 1,2 млрд. туристически пътувания; реализирани са над 6 млрд. нощувки и са направени разходи за над 400 млрд. евро. Преобладават вътрешните пътувания – ¾ от всички. Международните пътувания са само 24%, но формират 40% от нощувките и 53% от разходите. По-голямата част от тях са направени в рамките на Съюза. На страните извън ЕС се падат 6% от всички пътувания, 15% от нощувките и 22% от разходите [2].

Таблица 1. Туристически пътувания на гражданите на страните от ЕС, 2012 г.

	Пътувания		Нощувки		Разходи	
	млн.	%	млн.	%	млрд. €	%
Общо	1196,1	100,0	6164,5	100,0	400,6	100,0
Вътрешни пътувания	909,3	76,0	3706,8	60,1	187,2	46,7
Изходящи пътувания - общо	286,7	24,0	2457,7	39,9	213,4	53,3
- към страни от ЕС	214,8	18,0	1555,5	25,2	123,1	30,7
- към страни извън ЕС	71,9	6,0	902,2	14,6	90,2	22,5

Източник: Eurostat

2. Анализ на национално ниво

От гледна точка на предлагането оценките сочат, че в страните от ЕС функционират около 3,4 млн. предприятия, развиващи туристически дейности. От тях туризмът е основен предмет на дейност само за около 10%. Над 50% от предприятията са разположени в 4 страни: Италия, Испания, Франция и Германия. Пряко или косвено заети в туризма са над 15 млн. души, от които 2,7 млн. в Германия, 2,5 млн. във Великобритания, 1,8 млн. в Италия, 1,7 млн. в Испания и т.н. Значителен е също броят на туристическите предприятия и на заетите в тях в Полша, Австрия и Нидерландия; най-малък е в Прибалтийските страни, Люксембург, Кипър и Малта (табл. 2). България има относително

скромнен дял от около 1,5% от предприятията и заетите, което съответства на дела ѝ в населението на ЕС.

Туризмът има голямо значение за трудовата заетост и в по-малките страни. В страните от Съюза само хотелиерството и ресторантьорството създават близо 10 млн. работни места. Тези отрасли формират над 6% от трудовата заетост в Испания, Португалия, Ирландия, Гърция, Хърватска, Кипър и Малта. В повечето страни, вкл. и в България, техният дял е между 3 и 6% при средно за ЕС – 4%. Най-нисък дял – под 3% - има туристическата заетост в Полша, Румъния и Литва. В широки граници варира и сезонната заетост, като например в Нидерландия тя надхвърля 50%. [2]

Таблица 2. Основни данни за туристическата индустрия в страните от ЕС, 2012 г.

Страна	Туристически предприятия (хил.)		Заети в туризма (хил.)	
	общо	с основна дейност	общо	с основна дейност
ЕС-28	3389,5	329,3	15215,8	3082,1
Белгия	84,9	...	241,0	...
България	...	4,6	...	43,6
Чехия	117,6	11,2	274,0	...
Дания	41,8	1,9	...	27,7
Германия	426,3	53,8	2702,4	624,1
Естония	7,7	0,9	35,1	7,1
Ирландия	25,7	2,5	189,6	56,5
Гърция
Испания	473,9	30,6	1654,2	327,2
Франция	438,9	40,4	...	295,6
Хърватска	29,6	4,2	123,5	...
Италия	561,3	54,3	1817,2	346,9
Кипър	7,9	1,0
Латвия	17,2	1,3	67,2	8,1
Литва	12,5	1,5	72,0	8,5
Люксембург	5,9	0,4
Унгария	...	4,3	...	28,9
Малта
Нидерландия	81,3	10,1	586,1	117,8
Австрия	68,6	15,6	366,7	121,8
Полша	139,0	17,4	540,1	86,8
Португалия	128,7	7,8	...	73,2
Румъния	48,4	5,7	250,5	50,9
Словения	12,2	1,5	...	11,9
Словакия	29,7	...	95,3	...
Финландия	39,3	1,5	126,8	...
Швеция	90,1	7,4
Великобритания	219,7	20,7	2487,7	...
Норвегия	62,4	3,6	156,2	36,9
Швейцария	21,1	...	273,5	...

... липсват данни

Източник: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Category:Tourism

Следващата таблица представя избрани страни от ЕС по отношение на реализираните вътрешни и изходящи международни пътувания, нощувки и разходи на техните граждани. Безспорен лидер

между тях е Германия. Германците реализират около 20% от пътуванията и нощувките и над ¼ от туристическите разходи на гражданите на Съюза. Значителен дял имат и останалите големи страни в

ЕС – Франция, Великобритания, Испания и Италия. Във всички тях вътрешните туристически пътувания са повече от международните, но в Германия и

Великобритания те формират под 50% от нощувките и общите разходи за туризъм.

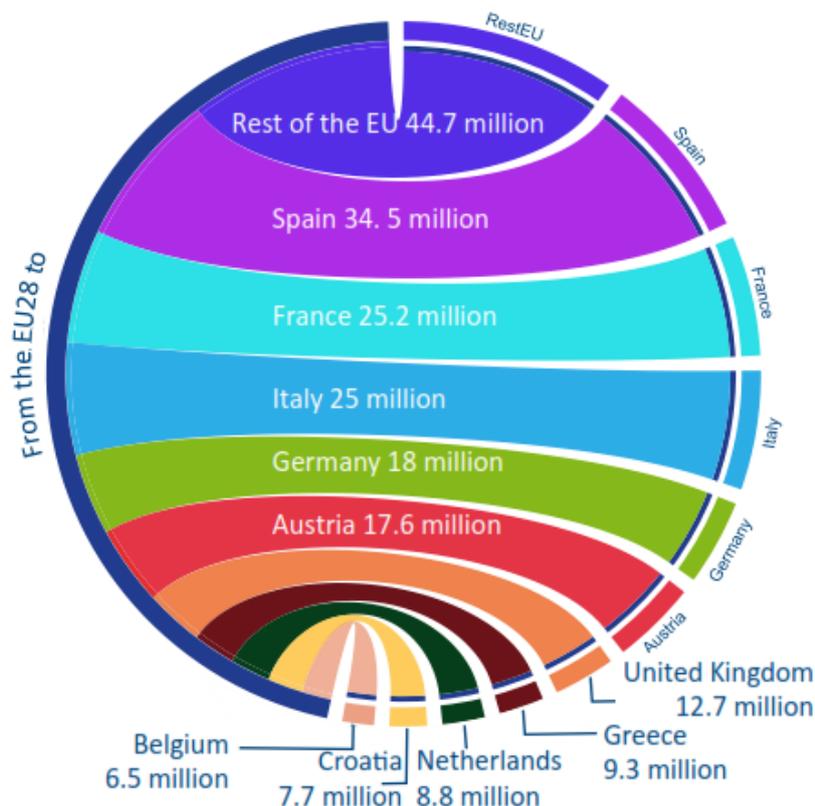
Таблица 3. Реализирани вътрешни и международни пътувания от населението на избрани страни в ЕС, 2012 г.

Страна	Показател	Общо	Вътрешни		Международни	
				%		%
Германия	Пътувания – млн.	247,5	164,8	66,6	82,7	33,4
	Нощувки - млн.	1254,1	566,7	45,2	687,4	54,8
	Разходи - млрд. €	116,2	43,7	37,6	72,5	62,4
Франция	Пътувания – млн.	225,0	200,4	89,0	24,6	11,0
	Нощувки - млн.	1240,5	1028,8	82,9	211,7	17,1
	Разходи - млрд. €	79,3	53,3	67,2	26,03	32,8
Великобритания	Пътувания – млн.	161,1	110,4	68,5	50,7	31,5
	Нощувки - млн.	880,8	334,3	38,0	546,5	62,0
	Разходи - млрд. €	45,4	18,8	41,4	26,6	58,6
Испания	Пътувания – млн.	135,6	124,8	92,0	10,9	8,0
	Нощувки - млн.	644,3	549,4	85,3	94,9	14,7
	Разходи - млрд. €	24,2	17,5	72,4	6,7	27,6
Италия	Пътувания – млн.	66,0	51,5	78,0	14,5	22,0
	Нощувки - млн.	403,7	290,2	71,9	113,5	28,1
	Разходи - млрд. €	28,2	16,5	58,5	11,7	41,5

Източник: Eurostat

Около 80% от участниците в международните туристически потоци между страните от ЕС се насочват към 10 страни: Испания, Франция, Италия,

Германия, Австрия, Великобритания, Гърция, Нидерландия, Хърватска и Белгия (фиг. 1).

Фигура 1. Топ 10 на дестинациите, предпочитани от гражданите на ЕС при туристически пътувания в рамките на Съюза

Източник: Eurostat

Табл. 4 представя водещите 5 дестинации на ниво страни по отношение на всички пътувания (вътрешни и международни), реализираните нощувки и направените туристически разходи на гражданите на страните от ЕС. И по трите показатели водеща страна е Испания, която

отдавна се е утвърдила като основен район на европейския ваканционен туризъм. Между останалите лидери се нареждат Франция, Италия, Германия и Австрия, а между страните от други региони се открояват САЩ (по отношение на приходите).

Таблица 4. Топ 5 на водещите страни по относителен дял в пристиганията, нощувките и приходите от туризъм, получени от граждани на страните от ЕС, 2012 г. (%)

Пристигания		Нощувки		Приходи	
страна	дял (%)	страна	дял (%)	страна	дял (%)
1. Испания	3,1	1. Испания	5,5	1. Испания	6,4
2. Франция	2,5	2. Франция	2,5	2. САЩ	4,6
3. Италия	2,2	3. Италия	2,2	3. Италия	4,4
4. Германия	1,8	4. Германия	1,8	4. Франция	3,7
5. Австрия	1,5	5. Австрия	1,5	5. Австрия	2,4

Източник: Eurostat

В същото време се наблюдават някои регионални различия, свързани с разположението на емитивните и рецептивните пазари. Например Финландия е водеща дестинация за естонците, Гърция - за българските и кипърските туристи, а Хърватска – за чехите, словаците и словенците.

Анализът на обема на туристическите потоци между отделните страни в ЕС показва, че в рамките на Съюза най-голям интензитет имат следните потоци (табл. 5):

➤ от Германия към Австрия – над 15 млн. пътувания годишно;

- от Германия към Италия – над 10 млн.;
- от Германия към Испания – около 10 млн.;
- от Германия към Франция – над 5 млн.;
- от Германия към Турция – около 5 млн.;
- от Великобритания към Испания – над 10 млн.;
- от Великобритания към Франция – над 7 млн.;
- от Франция към Испания – над 4 млн.;
- от Нидерландия към Германия – над 3 млн.;
- от Белгия към Франция – около 3 млн.

Таблица 5. Международни туристически потоци с над 3 млн. пътувания между страните от ЕС (млн.)*

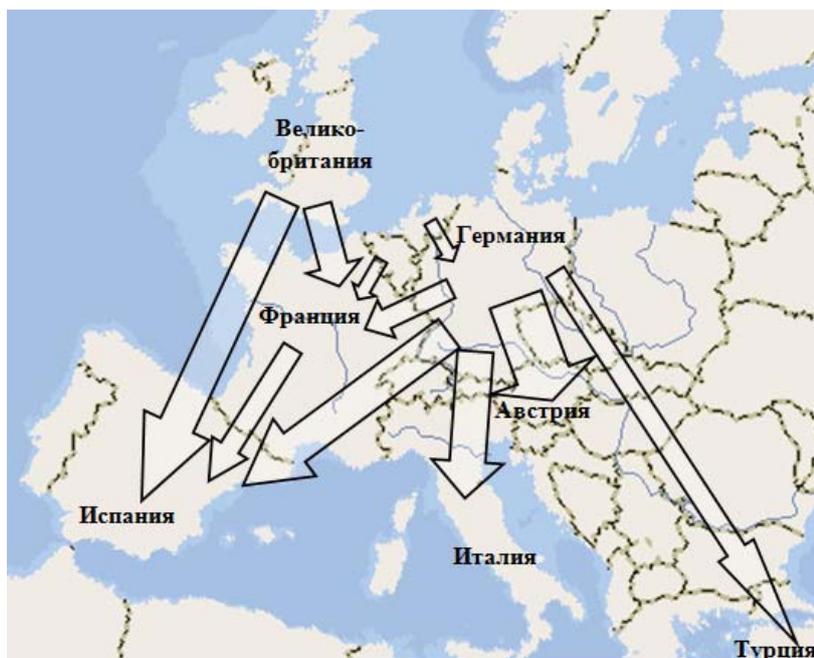
От - към	Испания	Франция	Австрия	Италия	Турция	Германия
Германия	9,9	5,4	15,5	10,6	4,7	х
Великобритания	10,4	7,2	-	-	-	-
Франция	4,3	х	-	-	-	-
Нидерландия	-	-	-	-	-	3,3
Белгия	-	3,1	-	-	-	-

* стойностите са изчислени от автора по данни на Евростат за 2013 г.

Фиг. 2 представя най-интензивните международни туристически потоци в ЕС. Най-мошен е туристическият поток между Германия и Австрия, което се обуславя от териториалната им близост и липсата на езикова бариера. С обем от по около 10 млн. са потоците от Германия към Италия и към Испания и от Великобритания също към Испания. Значителни са също потоците към Франция – от Великобритания (над 7 млн.), от Германия (над 5 млн.) и от Белгия (3 млн.). Докато потоците към

Испания и Италия се формират преди всичко от ваканционни туристи, то тези от Белгия към Франция и от Нидерландия към Германия се обуславят от географската и езиковата близост между съответните страни.

Най-мощният туристически поток, започващ в страна от ЕС и насочен към страна извън Съюза е от Германия към Турция – близо 5 млн. туристи годишно (фиг. 2).

1 mm от ширината на основата на стрелката ≈ 2 млн. пътувания

Фигура 2. Международни туристически потоци между страните от ЕС с над 3 млн. пътувания годишно

Интересна зависимост се установява при анализа на съотношението между показателите за вътрешен и международен туризъм в отделните страни от ЕС. Вътрешният туризъм има изразено предимство по отношение на туристическите пътувания в страните с по-голяма територия и население (вж. табл. 3). В по-малките страни съотношението се променя в полза на международния туризъм, но конкретните стойности зависят и от стандарта на живот на

населението. Неслучайно на първо място в ЕС по разходи за международен туризъм на 1 жител е Люксембург с над 5 хил. US\$. [1] По данни на Евростат за 2013 г. средният годишен брой нощувки при туристически пътувания в чужбина на гражданите на ЕС е 5,5. Водещ по този показател също е Люксембург с 23,8 нощувки, следван от Кипър с 19,3 и Ирландия с 12,6. На последните 3 места са България с 0,7, Гърция с 0,6 и Румъния с 0,5 нощувки [2].

Таблица 6. Финансови показатели на международния туризъм в избрани страни от ЕС, 2012 г.

Страна	Приходи		Разходи		Баланс млн. €
	млн. €	% от БВП	млн. €	% от БВП	
ЕС-28 *	101 352	0,8	87 504	0,7	13 848
<i>България</i>	3 057	7,7	1 151	2,9	1 908
Германия	31 030	1,1	64 677	2,4	-33 646
Гърция	12 115	6,7	1 835	1,0	10 279
Испания	45 505	4,4	12 248	1,2	33 257
Франция	42 239	2,1	31 892	1,5	10 347
Хърватска	7 182	16,7	679	1,6	6 503
Италия	33 063	2,1	20 309	1,3	12 754
Кипър	2 181	13,2	919	5,6	1 262
Малта	1 056	14,5	289	4,0	767
Австрия	15 139	4,8	7 738	2,5	7 402
Великобритания	30 565	1,6	39 574	2,1	-9 008
<i>Норвегия</i>	4 255	1,1	13 849	3,6	-9 593
<i>Швейцария</i>	12 431	2,5	10 737	2,2	1 694
<i>Черна гора</i>	666	20,4	37	1,0	631
Турция	19 967	3,3	3 186	0,5	16 780

* без туристическите потоци в рамките на ЕС

Източник: Eurostat

Таблица 6 представя основните финансови показатели на международния туризъм в избрани страни от ЕС. Включени са и няколко страни, интегрирани в ЕИП (Норвегия и Швейцария) и две балкански страни, кандидати за членство в ЕС (Черна гора и Турция). От данните за приходите, разходите и туристическия баланс на ЕС-28 са изключени туристическите потоци в рамките на самия Съюз, явяващи се вътрешни за него.

Информацията в таблицата потвърждава изводите за високото ниво на развитие на туристическия сектор в ЕС и голямото му икономическо значение за страните-членки. Испания не само реализира най-високи приходи от международен туризъм, но поради относително ниските разходи на испанците за изходящи пътувания тя приключва 2013 г. с положителен баланс от 33 млрд. евро – сума, която е сериозна подкрепа за платежния баланс на страната. Впечатляващи са резултатите и на Турция (+17 млрд. €).

Още по-важни са финансовите резултати от международния туризъм за по-малките страни в ЕС. Например в Кипър и Малта той формира от 13 до 15% от БВП, в Хърватска – 17%, а в Черна гора – цели 20%! България също регистрира положителен туристически баланс от порядъка на 2 млрд. евро, с което до известна степен уравновесява хронично отрицателния си външнотърговски баланс. За разлика от нея развитите страни с положителен търговски баланс и висок жизнен стандарт

обикновено имат отрицателен туристически баланс. Класически пример е Германия, която отдавна се е утвърдила като водещ емитивен пазар от световен мащаб, наред с Китай и САЩ. Втори по значение емитивен пазар в ЕС е британският.

3. Анализ на ниво европейски региони

Статистическата служба на ЕС Eurostat публикува информация за туризма не само на национално ниво (NUTS 1), но и на регионално (NUTS 2). Това позволява да се направи по-детайлен анализ на териториалните особености на развитието на туризма в Съюза. Част от статистическите данни се отнасят общо за вътрешния и международния туризъм в регионите. Поради големия им брой (над 200) тук не публикуваме пълната информация, а само извадка, необходима за целите на регионалния анализ.

Табл. 7 показва регионите с най-голяма настанителна база според броя на хотелските легла. Прави впечатление, че в челната десетка попадат по 4 региона от Испания и Италия. Първите три места се заемат от испански провинции с ясно изразена специализация в морския ваканционен туризъм, докато италианските провинции развиват главно културен и селски туризъм. В Топ 10 попадат и региони със специализация в градския културен и делови туризъм като Ил де Франс (Голям Париж) и Вътрешен Лондон.

Таблица 7. Региони с най-голям брой легла в хотели и други подобни места за туристическо настаняване, 2012 г.

Регион	Страна	Легла (хил.)
1. Балеарски острови	Испания	352,6
2. Каталуния	Испания	322,9
3. Андалусия	Испания	311,2
4. Ил де Франс	Франция	301,9
5. Емилия-Романя	Италия	300,0
6. Вътрешен Лондон	Великобритания	240,8
7. Канарски острови	Испания	237,4
8. Венето	Италия	214,3
9. Ломбардия	Италия	204,0
10. Тоскана	Италия	194,9

Източник: Eurostat

Настанителната база включва както хотели, така и други видове места за настаняване – ваканционни домове, къмпинги и др. В някои региони техният дял в реализираните нощувки е много висок

(табл. 8). Забелязва се също, че в повечето от регионите основната част от нощувките се реализират от нерезиденти (чужденци).

Таблица 8. Топ 12 на регионите в ЕС по реализирани нощувки в местата за туристическо настаняване за 2012 г., млн.

Регион	Страна	Хотели и др. под- места за настаняване		Ваканционни домове и др. места за краткотр. настаняване		Къмпинги, ваканционни паркове и трейлър паркове		Общо	
		a	b	a	b	a	b	a	b
1. Канарски о-ви	Испания	57,2	48,4	30,2	26,9	0,2	0,1	87,6	75,4
2. Ил де франс	Франция	68,3	36,3	8,3	4,6	1,5	1,1	78,1	42,0
3. Каталуня	Испания	48,4	34,4	7,0	4,1	14,3	7,8	69,7	46,3
4. Балеарски о-ви	Испания	54,2	49,4	10,2	9,3	0,2	0,1	64,6	58,8
5. Венето	Италия	29,6	19,2	18,1	10,1	14,7	11,1	61,8	40,4
6. Ядранска Хърватска	Хърватска	19,6	17,8	24,2	22,1	16,1	15,7	59,9	55,6
7. Прованс – Алпи – Лазурен бряг	Франция	21,7	8,4	19,1	4,3	14,7	5,8	56,5	18,5
8. Андалусия	Испания	41,2	20,1	6,9	4,1	3,4	1,4	51,5	25,6
9. Рона - Алпи	Франция	18,1	4,6	21,7	5,6	8,9	4,0	48,7	14,2
10. Вътрешен Лондон	Велико-британия	35,4	27,4	9,4	9,0	0,1	0,1	44,6	36,5

a - общо (резиденти + нерезиденти); b - нерезиденти

Източник: Eurostat

Таблица 8 представя водещите региони според реализираните нощувки през 2012 г. – общо и според вида на настанителната база. Отново трябва да се отбележи силното присъствие на испанските региони – между първите 5 са Канарските о-ви, Каталуня и Балеарските о-ви. Канарите отстъпват на Ил де Франс по хотелски нощувки, но заемат комплексното първо място поради големия брой нощувки във ваканционни домове и други места за краткотрайно настаняване (над 30 млн.). От италианските региони водещ е Венето с над 60 млн. нощувки. Това се дължи главно на високата популярност на Венеция като туристическа дестинация.

Впечатляващо е представянето на Ядранска (Адриатическа) Хърватска. По общ брой на нощувките (60 млн.) регионът заема 6-то място. По

абсолютния брой на нощувките, реализирани от чужденци (над 55 млн.) регионът е трети, а по относителния им дял в общия брой на нощувките – над 90% - заема първото място. Той има много специфична структура на нощувките според вида на местата за настаняване. Хотелите формират само 1/3 от нощувките, делът на ваканционните домове е над 40%, а на къмпингите – над ¼. Подобна структура имат италианската Тоскана и някои от френските региони с ясно изразена специализация в селския и винения туризъм.

Ефективността на използване на легловата настанителна база се определя в голяма степен от нейната заетост. Табл. 9 включва 10-те региона в ЕС с най-висока средна заетост на легловата база в хотелите и други подобни места за настаняване през 2012 г.

Таблица 9. Средна заетост на легловата база в хотелите и други подобни места за настаняване в %, 2012 г.

Регион	Страна	Средна заетост (%)
1. Балеарски о-ви	Испания	77,9
2. Канарски о-ви	Испания	68,9
3. Кипър	Кипър	64,5
4. Ил де Франс	Франция	62,7
5. Лондон	Великобритания	62,1
6. Авт. провинция Болцано / Боцен	Италия	61,0
7. Ядранска Хърватска	Хърватска	59,5
8. Малта	Малта	57,6
9. Крит	Гърция	57,3
10. Каталуня	Испания	56,9

Източник: Eurostat

Прави впечатление присъствието на два типа региони. Към първия се отнасят региони,

специализирани в морския ваканционен туризъм, разположени в най-южните и топли части на

Европа, където курортният сезон е най-продължителен. Такива са Балеарските и Канарските острови, Ядранска Хърватска, Кипър, Малта и Крит. Друг тип са регионите на големите градове с целогодишно висока посещаемост – Ил де Франс, Лондон и др. Тяхната специализация е предимно в културния и деловия туризъм.

Туристическата специализация на европейските региони може да се характеризира чрез използването и на някои относителни показатели. Табл. 10 представя водещите европейски региони според броя на реализираните нощувки на 1 жител от населението и на 1 кв.км. Първият показател е начин за измерване на туристическата интензивност, а вторият – за определяне плътността на туристическите потоци. Поддредането на регионите по двата показателя е доста различно. С най-висока туристическа интензивност (между 30 и 60 нощувки на жител годишно) са 3 от регионите на Гърция, 2 от Испания и по 1 от Италия, Австрия, Хърватска и Португалия – все страни с утвърдена специализация във ваканционния туризъм. С изключение на италианския Болцано и австрийския Тирол, които

са европейски лидери в зимния туризъм, останалите 8 са водещи дестинации на морския туризъм. От българските региони най-високи стойности – по около 7 нощувки на 1 жител годишно имат Югоизточният и Североизточният.

Показателят нощувки на 1 кв. км характеризира плътността на туристическите потоци. Той се използва и при определяне на антропогенното натоварване на туристическите територии. С най-високи стойности на първите 5 места се подредят столичните региони на Великобритания, Белгия, Австрия, Германия и Чехия. Голямата преднина на Вътрешен Лондон пред останалите се дължи на водещата му роля в деловия живот на Европа и света. Влияние оказва и административното устройство на страните. Обикновено столичните региони имат малка територия и това обстоятелство води до високи стойности по редица демографски и икономически показатели. Между 10-те региона с най-много нощувки на кв. км се нареждат и испанските островни територии – Балеарските и Канарските острови, които са между най-развитите туристически региони в ЕС.

Таблица 10. Реализирани нощувки от резиденти и нерезиденти на 1 жител и на 1кв.км по региони, 2012 г.

Регион	Страна	Нощувки на 1 жител	Регион	Страна	Нощувки на 1 km ²
1. Балеарски о-ви	Испания	59,1	1. Вътрешен Лондон	Великобритания	136705
2. Южна Егея	Гърция	58,1	2. Брюксел	Белгия	37133
3. Автономна провинция Болцано / Боцен	Италия	57,4	3. Виена	Австрия	29478
4. Тирол	Австрия	48,5	4. Берлин	Германия	27769
5. Йонийски о-ви	Гърция	47,2	5. Прага	Чехия	27418
6. Канарски о-ви	Испания	41,4	6. Малта	Малта	24786
7. Ядранска Хърватска	Хърватска	40,9	7. Хамбург	Германия	14079
8. Залцбург	Австрия	38,8	8. Балеарски о-ви	Испания	12952
9. Алгарве	Португалия	35,5	9. Външен Лондон	Великобритания	12568
10. Крит	Гърция	33,6	10. Канарски о-ви	Испания	11756

Източник: Eurostat

В повечето от страните в ЕС се наблюдават значителни различия по отношение на специализацията на водещите туристически региони във вътрешния и в международния туризъм. Съвпадение има само в 4 страни: Португалия, Хърватска, Полша и България. Табл. 11 представя регионите с най-висок относителен дял в реализираните нощувки от резиденти и нерезиденти. В таблиците не са включени малките страни, в които на ниво NUTS 2 не са обособени региони. Такива са Естония, Латвия, Литва, Ирландия, Люксембург, Кипър и Малта.

Обобщение

Европейският съюз е най-големият туристически пазар в света, а туризмът е важен фактор за развитието на страните от ЕС. Той генерира над 5% от БВП на ЕС, като в редица страни и региони неговият дял е значително по-висок.

Анализът на данните за туризма в ЕС се прави на различни равнища – национално и регионално. На национално равнище с най-високи абсолютни стойности са петте големи страни в ЕС: Германия, Франция, Великобритания, Италия и Испания. По относителни показатели доминиращи са по-малките страни: Хърватска, Кипър, Малта и др.

Таблица 11. Региони с най-висок относителен дял в реализираните нощувки от резиденти и нерезиденти по страни, 2012 г.

	Резиденти		Нерезиденти	
	Водещ регион	Дял (%)	Водещ регион	Дял (%)
Страни, в които всички региони са крайбрежни				
Дания	Зиданмарк (Южна Дания)	30,7	Столичен (Копенхаген)	48,9
Португалия	Алгарве	24,7	Алгарве	40,1
Финландия	Североизточен	37,1	Столичен (Хелсинки)	41,2
Швеция	Западна Швеция	21,4	Столичен (Стокхолм)	31,2
Страни с наличие на крайбрежни и некрайбрежни региони				
Белгия	Западна Фландрия	30,3	Столичен (Брюксел)	28,9
България	Югоизточен	24,5	Югоизточен	45,5
Германия	Мекленбург-Форпомерн	8,5	Столичен (Берлин)	15,5
Гърция	Централна Македония	17,0	Крит	31,6
Испания	Андалусия	18,6	Канарски о-ви	31,0
Франция	Прованс-Алпи-Лазурен бряг	13,4	Ил де Франс	33,5
Хърватска	Ядранска Хърватска	83,2	Ядранска Хърватска	97,4
Италия	Емилия-Романя	13,9	Венето	22,4
Нидерландия	Гелдерланд	14,5	Северна Холандия	44,4
Полша	Западнопоморски	16,8	Западнопоморски	21,2
Румъния	Югоизточен	26,2	Букурещ-Илфов	37,2
Словения	Източна Словения	58,2	Западна Словения	66,4
Великобритания	Западен Уелс	8,1	Вътрешен Лондон	34,6
Норвегия	Югоизточен	19,9	Западен	24,8
Вътрешноконтинентални страни				
Чехия	Североизточен	25,9	Прага	59,9
Унгария	Нюгат-Дунантул	21,0	Централен (Будапеща)	59,2
Австрия	Щайермарк	18,6	Тирол	40,6
Словакия	Средна Словакия	37,1	Братиславски край	26,5

Източник: Eurostat

Между страните от ЕС се формират едни от най-мощните туристически потоци в света. Най-големите от тях се зараждат в Германия и Великобритания и имат преобладаващо южно направление.

Анализът на регионално равнище дава по-детайлизирана картина на териториалните различия в развитието на туризма в ЕС. С най-високи абсолютни показатели са регионите в Испания и Италия с утвърдена специализация във ваканционния туризъм. По относителни показатели, като напр. туристическа интензивност, между най-развитите се нареждат още и някои региони от Австрия, Хърватска, Гърция и Португалия. С най-висока плътност са туристическите потоци, насочени към големите столични региони, развиващи градски културен и

делови туризъм: Лондон, Брюксел, Виена, Берлин, Прага и др.

В географско отношение най-развитите туристически региони могат да се групират в три групи:

- 1) крайбрежни региони - предимно в Южна Европа;
- 2) планински региони - предимно в Алпите;
- 3) големи градски райони – предимно столични градове.

Литература

1. Tourism in the EU economy. European Parliament Research Service, 2014.
2. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Category:Tourism.